

Gamta ir žmogus

Tarp begalinėje visatoje skriejančių nesuskaitomos daugybės dangaus kūnų yra viena visai mažytė planeta, jos vidus labai įkaitęs, iš viršaus ją dengia plona, bet kieta pluta. Planetą gaubia oras, drėkina vanduo ir džioviną saulė. Ta mažytė planeta yra žemė, joje prieš keletą milijardų metų atsirado gyvybė - bene didžiausias gamtos stebuklas... Tūkstančius metų žmogaus veikla nedarė didelės žalos gamtai. Kai kurioje nors vietovėje maisto išteklių išsekdavo, žmonės persikeldavo į kitą vietą, ten kur įdirbdavo žemės sklypą, medžiodavo arba kokiu nors kitu būdu prasimanydavo sau maisto. Taip pat gamta saugojo žmonių nuo pavojų, t.y. paslėpdavo miškuose, kurie buvo labai tankūs, kad net pats galėjai neberasti kelio atgal. Žmonės buvo gamtai dėkingi ir už tai, kad ji juos rengė. Apdarai buvo gaminami iš įvairių lapų, o žiemą iš sumedžiotų gyvūnų kailių. Tenyksiškai žmonės galėjo džiaugtis gaiviu, neužterštu oru, mėgautis saule ir net gerti iš upelių, kurie buvo ne tik skaidrūs, bet ir neužteršti. Tuo metu daugumą žmogaus poreikių atitiko gamtos galimybės. Žmogus be gamtos buvo niekas. Dabar viskas truputį pasikeitė. Neliko net menkiausių iliuzijų apie niekieno nepalietą, ramią vietelę. Gal jų ir neturėtų būti, juk viskas šioje žemėje žmogui, jo naudai, patogumui, grožiui, poilsiui. Tačiau pirmiausia žmogui – kūrėjui, kurį jaudina ne tik šiandiena, bet ir gamtos ateitis. Deja yra tokių, kurie labiausiai susirūpinę vien savo malonumais, vien šios akimirkos džiaugsmams ir visai nelinkę susimąstyti, kokią vizitinę kortelę jie paliks ateities kartoms.

Atšilus orams į gamtos grožiu apdovanotą kraštą plūste plūsta poilsiautojai. Atvyksta dešimtys, šimtai, tūkstančiai. Įsikuria, kur kam patinka, būna iki rudens. Žvejoja, verda uogienes, marinuoja, džioviną grybus. Be abejo, jie pailsi. Tai-gerai. Bet lieka kasmet vis labiau nusiaubta gamta. Ir nieko už tai nenubausi, iš nieko nepareikalaus atsakyti, o tik išgirsi: "Ne mes padarėme - kiti..."

Po poilsiautojų išvykimo, gamta labai pasikeičia, žinoma į blogąją pusę. Visur pilna įvairiausių šiukšlių, pvz.: polietileno maišelių, kurie ilgai išsilaiko ir skleidžia pavojingas medžiagas. Ežeruose matyti buteliai, konservų dėžutės, kurios, nors nuostabiai žvilga, lyg žvaigždės danguje, bet deja tai tik konservų

dėžutės, kurios vėliau surūdys ir liks ežero dugne. Tai pat nuo poilsiautojų labai nukenčia medžiai ar kiti augalai. Jie būna panaudojami laužui kurti, poilsia vietei pasistatyti ir t.t. Matant kiek daug žalos gamtai padaro žmogus, buvo įsteigtas nacionalinis parkas. Jo teritorijoje draudžiama stovyklauti, kurti laužus, važinėti ne keliais, žaloti gamtos ir kultūros paminklus, teršti aplinką ir t.t. Nacionalinio parko teritorija buvo suskirstyta į zonas: rezervatinę, draustinių, ūkinę, poilsio. Pastarojoje poilsiautojams bei turistams leidžiama tik lankytis. Čia galima vaikščioti, uogauti, grybauti, maudytis, bet negalima stovyklauti bei važinėti automobiliais. Poilsio zonos paskirtis - sudaryti palankias sąlygas poilsiuoti ir didinti miškų bei kitų gamtos vietovių atsparumą neigiamai poilsiautojų poreikiui. Nacionalinio parko dėka, gamta mažiau nukenčia nuo žmogaus veiklos.

Dar viena visam pasauliui žinoma problema - vandens užterštumas. Teršiamas ne tik vidaus vanduo, bet ir vandenynai į kuriuos patenka pakrančių miestų ir upių atnešami teršalai. Ypač didelę žalą daro vandenynų teršimas naftos produktais. Tai tarptautinė problema, kurią reikia skubiai spręsti. Dėl didėjančios naftos naudojimo, jos telkinių ir vartotojų netolygaus pasiskirstymo ir naftą toliau pervežant, kartu didėja naftos netektis ją pervežant bei vandenynų teršimas. Kasmet į vandenynus patenka apie 10 mln.t. naftos bei jos produktų. Avarijos daugiausiai įvyksta nepalankiomis meteorologinėmis sąlygomis. Vadinasi reikia sukurti patikimesnius įrenginius, galinčius dirbti ir blogo oro sąlygomis. Vandens teršimas naftos produktais daro didelę žalą gamtai. Dėl vandens paviršiuje susidariusios naftos plėvelės, sulėtėja vandens aeracija, mažiau deguonies patenka iš atmosferos, o tai labai blogai žuvų atžvilgiu. Sunkieji naftos produktai kaupiasi vandens telkinių dugne ir nuodija viską kas gyva. Norint išvengti vandens užterštumo problemų, reikia stengtis, įdėti daug darbo, nes padariniai gali būti labai žiaurūs.

Matome, kaip iš mūsų krašto traukiasi, nyksta giesmininkai paukščiai, kurie ne tik teikė gamtai žavumo, bet ir naikindavo vabzdžius - laukų kenkėjus. Beveik išnyko gervės, plėšrieji paukščiai, labai greitai mažėja baltųjų ir juodųjų gandrų, o sakalai ir ereliai jau įrašyti į Lietuvos Raudonąją knygą. Kai kurios paukščių nykimo priežastys ir ne tik specialistui žinomos kaip ant delno: neregėti melioracijos užmojai, dirvų chemizavimas, labai

praretinti arba visai išnykę želdiniai. Ir visa tai daroma dėl naudos. Ar neįmanoma išsaugoti paukščių, kad ir mūsų vaikai išvystų juos gyvus, išgirstų čiulbančius, krykštaujančius, o ne stebėtusi apdulkėjusiomis iškamšomis zoologijos muziejuose? Yra vienintelis atsakymas: "Ne!" Daugelis turbūt teigtų: "Svarbiausia, kad esi sotus..." Laimei mintis, kad , žmogui reikia vien tik duonos, matyt, tikrai gyvena, glūdi, kažkur gyliai mumyse... Gaila, kad tai tik mintys...

Miško vaidmuo žmonių gyvenime buvo ir bus itin svarbus. Jie - visos gamtos sudėtinė dalis, mūsų planetos plaučiai. Daugėjant gyventojų ir didėjant miško produktų poreikiams, miškų plotai mažėja. Miškai kertami ir paverčiami dirbama žeme, pievomis bei ganyklomis. Taigi medieną reikia ne tik taupyti, bet ir ieškoti jos pakaitalų, tai labai svarbu. Taupant medieną, būtina geriau panaudoti ir jos ruošos atliekas, t.y. surinkti daugiau atliekų kirtavietėse, koncentruojant medienos apdirbimą stambesnėse lentpjūvėse. Miškas yra ne tik medienos bei vertingų augalinių produktų šaltinis, bet ir atlieka daug naudingų funkcijų. Todėl teisingai sakoma, kad augantis medis vertingesnis už nukirstą. Miškai apsaugo vandenį nuo teršimo kenksmingomis cheminėmis medžiagomis, sutvirtina upių bei ežerų slautis, mažina vandens ir vėjo eroziją ir t.t., todėl miškus reikia tausoti. Žemė be medžių netenka daug žavumo, grožio. Ir žmonėms be jų sunku. Tad kam skubintis kirsti su neregėtu uolumu? Gal pirmiau sodinti ir palaukti, kol ims žaliuoti, suvešės nauja medžių karta? Žmogui reikia sveikos ir gražios aplinkos, prasmingų laisvalaikio valandų, tikros meilės savo ūkiui, žemei.

Dar vien, tai pat visam pasauliui aktuali problema - oro užterštumas. Pagrindiniai atmosferos oro teršėjai: pramonė, transportas ir žemės ūkis. Per metus į žemės atmosferą patenka apie 300 mln.t. suodžių ir dulkių, 80 mln.t. sieros oksido, 400 mln.t. anglies monoksido, 200 mln.t. angliavandenių. Oro srautai išnešioja teršalus po visą planetą. Atmosferos teršimas, ypač miestuose, pasidarė toks didelis, kad pradeda grėsti žmonių sveikatai, todėl būtina ne tik stabilizuoti, bet ir mažinti teršimą, t.y. neleisti gaminti ir eksploatuoti transporto ir kitokių važiuojančių priemonių, taip pat įrenginių, kurių išmetamų teršiančių medžiagų kiekis viršytų nustatytus normatyvus. Mažinti garso virpesių, triukšmo bei spinduliavimo fizinį poveikį atmosferos orui ir žmonių sveikatai. Drausti gyvenamuosiuose vietovėse skirti vietas atliekų

sąvartynams. Pažeidėjus bausti didelėmis baudomis, nes tik taip bus galima nors šiek tiek sumažinti oro užterštumo plitimą.

Didžiausia ir kokią tik žino pasaulis yra karas. Nuo jo baisiai nukenčia aplinka, gamta, nekalbant jau apie žalą žmonijai. Sunku apsaugoti, kiek nuostolių padaro karas. Skaičiuodami žmonijos žalingus poreikius gamtai dažniausiai kažkodėl pamirštame karus, per kuriuos gamtai padaroma tokių žaizdų. Kyla tokių gaisrų, kad jie net matomi iš kosmoso. Tai didelio masto kvailystė. Ir visos šios kvailystės padaromos ne ko nors kitą, bet žmogaus...

Norėdamas išvengti nesaugumo jausmo pasaulyje, žmogus turi gyventi harmoningai su gamta, nesijausti jos valdomu, o tik jos dalimi. Žmogus turi saugoti gamtą, tada ir gamta jį saugos.